

jočih pók svoje gosto obraščene veje. Kmali vgleđamo skalnato gorovje navpično, kmali zopet po zmernih sklonih segajoče doli v globoke prepade. Takim nebotičnim skalovjem in pečinam druží se zopet mnogokrat kakor nježna sestra kaka romantična gorka dolina, kazaje nam raznobarvni kinč in travnato odejo prijaznih planinskih senošet; drugej vgleđa okó visoke vrhove ponosnih borovcev in smrek, ali goste gaje in gozde, peneče vire in potoke itd. Tudi ropne ptice krožijo in plavajo po sinjem zraku visoko gori nad našim urno-vihrajočim vlakom.

Misli si vse to in še več kot Ti ktero però popisati more, in priznal mi bodeš, da že ta pot je vredna, da potuješ v Beč. Al to Ti med nama rečem, da je popotnik vesel, da je srečno prestal to vožnjo, za ktero so morali premije izpisati, da so dobili posebne hlapóne (lokomotive), kateri so v stanu na goro tirati vozove. Z Bogom! Ves Tvoj

Jože Žlindrovič.

Severna Amerika — nova Slovenija.

Čudni so nastali časi. Kranjska dežela je severni Ameriki v novejših časih dala marsikterega misijonarja, al malokdo drug se je preselil v Ameriko; poslednja leta pa so se jeli po latinskem pregovoru „kjer gré človeku dobro, tam je dom njegov“ preseljevati tudi kmetiške družine v to deželo, ker od rojakov svojih slišijo, da se more dobro izhajati ondi. Unemu latinskemu pregovoru bi sicer mogli protistaviti druge, na priliko: „ostani domá in živi se počeno“ ali „povsod dobro, domá najbolje“ — al ker zopet drug pregovor pravi, „da sila kola lomi“, posnamemo iz gospod Fr. Pirčevega pisma, ki ga v „Danici“ beremo, sledeče vrstice:

„Ko sem bil predzadnjo zimo v Ljubljani, se je več družinskih očetov pri meni glasilo ter razodevalo, da želé v Ameriko se preseliti. Zavračeval sem jih na boljše, mirne čase; zakaj tujec, ki ni državljan, ne more od vlade nič zemlje dobiti na pósodo ali pa zastonj, le samo od osebnih posestnikov utegne kaj drago kupiti. Če se pa pri okrožnem vradu precej naznani za državljana, zamore 160 oralov zemlje na več let dobiti v najem, in pozneje plačevati po 1½ dolarja za oral; ali pa zamore tudi zastonj dobiti 80 oralov dobre zemlje. Toda državljan je od 21. do 45. zavezan k vojaščini; ne pa taki, ki ni državljan. Ker je bila uničana južna vojska v 3dnevni bitvi čisto potlačena in premagana od severne, je mirú kmali in zanesljivo pričakovati; torej je najboljši čas za vselivce in naj bi se precej v Ameriko preselili. Kdor tedaj na Kranjskem revno ali nezadovoljno živi, pa zná dobro delati in vendar tudi ima za stroške, utegne s postavnim izselivnim listom precej semkaj se podati. Popotvanje za odrasčenega človeka stane nekaj čez 200 gold. a. v., za otroke pod 12. letom pol manj, dojenči so pa prosti na železnici in parobrodu. Lepa država Minn. ima še veliko praznih okrajín z dobro in prav rodovitno zemljo. Ako se kje čedna družba pobožnih Kranjcev odmeni k izseljenju in naseljenju po mojih misijonih, bi jim pokazal dobro deželico, kjer bi si s pridnostjo in delavnostjo zamogli napraviti prav draga posestva in bi imeli prijetno domačijo; napravili bi slovensko duhovnijo s slovenskim duhovnim pastirjem. Ako naselci pred koncem rožnika semkaj pridejo, si zamorejo še raznih sadežev nasejati in v kimovcu žeti, zakaj tukaj setev sploh v dveh mescih dozori.“ — Vredništvo „Danice“ dostavlja temu pismu še to-le: „Naj se držijo skupaj, kolikor je le moč, ter naj ohranijo svojo domačo besedo, kakor drugi narodi, ki se ondi nase-

ljujejo. Deželico, kjer bodo, naj bi imenovali „novo Slovenijo“, prva vas ali mestice, ki ga utegnejo sčasoma ustanoviti, naj kličejo „novo Ljubljano“; tudi drugim naselbam naj dajejo slovenska imena iz domačih krajev, na pr. Kranj, Selo, Grad itd. Čez vse najbolj naj pa skrbé, da ostanejo dobri katoličani, lepe navade naj seboj v Ameriko vzamejo, zanikarnosti pa naj popotvaje v morje potopé.

Zabavno berílo.

Obrazi iz zgodovine slovanske.

Kosovo polje ali pogin srbskega carstva.

(15. junija 1389. leta.)

Kakor vsak narod hrani v povestnici svoji velike zgodbe in velike može svoje, tako tudi ti listi v zgodovini velikega slovanskega naroda niso nepopisani ostali; naj čitateljem svojim tudi „Novice“ včasih prinesó kak list iz znamenite te zgodovine. Tak list, ki ga je Klio s krvavimi črkami pisala v zgodovinsko knjigo Srbov, je bitev na Kosovem polji. Tužna sicer je majka Slava, ako pogledamo oni list, a ponosna je tudi s hrabrimi svojimi sinovi.

Kosovo polje! Kteri Srb nima v spominu te planjave, kjer se je dogodila največa nesreča srbskemu narodu? kdo bi mogel zabiti, da je to mesto, kjer je izgubljena bila srbska nezavisnost, da je to zemlja, kjer je zagrebena srbska slava, da je to polje, kjer so izgini največi srbski junaki, da je to spričevalo slavnih del odličnih rodoljubov in gadnega neverstva hudega izdajavca in odpadnika. Kosovo polje! Kosova bitev! — besede polne najtužnejšega spomina srbskemu narodu. Tako davno so prešli dnovi srbske narodne nesreče, in vendar je v vsakem Srbu ostal živ spomin na Kosovo bitev.

Kosovo polje leži v stari Srbii, nekoliko ur od meje današnje kneževine srbske. Dolgo je 15, široko pa 5 do 6 ur. Zemlja je ondi vrlo plodna. To plodnost pa povišujejo: Sitnica, Laba in Drinica, ktere Kosovo polje križem pretakajo. Na Kosovem polji nahajajo se mesta: Priština, Vučitrn in Mitrovica. Vrh Kosovega iztočno je grad Kačanik, ktereга pogostoma spominjajo narodne pesmi, na dnu Kosovega pa je bil grad Zvečan, kjer je bil ubit srbski kralj Štepan Dečanski, oča silnega Dušana. Grad ta je sedaj razvalina.

Na Kosovo polje padli ste dve silni vojski: srbska in turška. Knez Lazar, sklenivši z orožjem v roci braniti svobodo in nezavisnost svojemu narodu, pozval je na Kosovo vse Srbe, in kakor narodne pesmi velé, izrekel je strašno kletev nad vsacega, ki se odtegne vojski in ne dojde na Kosovo:

„Ko ne dojde na boj na Kosovo,
Od ruke mu ništa ne rodilo,
Ni u polju bjelica šenica
Ni u brdu vinova lozica!“

pozval je dalje knez Lazar tudi sosedne vladarje, da mu v pomoč bodejo, opominovaje jih, da sami sebi nahudijo, ako ga pusté samega, da se bije z neizmerno silo; ako bode v tem boji premagan, tudi sami ne bodo obvarovani turškega orožja. Srbi so res odzivali glasu svojega cara; silna srbska vojska je privrela na Kosovo, in razun Srbov došli so na Kosovo tudi Bosnjaci; Ogri in drugi narodi pa so se delali nevedne tej vojski, kakor da se jih nič ne tiče. Sami sebi so s tem največ nahudili, kosova bitev je bila začetek turških zmag, ktere so Turki dobili za tem nad Ogri. Propast Srbov na Kosovem polji bila je začetek ogerških poznejih trpljenj.

Kakor se je bila na Kosovem polji zbrala silna

srbska vojska, vendar je bilo Turkov še trikrat več. Nekteri velé, da je bilo srbske vojske okoli 10.000, a turške 300.000. Srbska vojska je stala pod vrhovno vlado svojega kneza Lazara, turški vojski pa je zapovedoval turški car Murat.

Knez Lazar je zapovedal svoji vojski, da se izpové in sv. zakramente prejme, predno se s Turkom spustí v boj. Samodrežka cerkev je bila mimogredé srbski vojski; tû se knez Lazar ustavi, in prejme sv. zakramente z vojsko vred. Od te sv. cerkve stojé sedaj samo zidovi, ker, kakor narod o Kosovem pripoveduje, razorili so bili Turki cerkev brž po Kosovem boji. Selo Samodrež se tudi sedaj nahaja na Kosovem polju.

Malo pred bitvijo zbere na večer knez Lazar vse srbske vojvode in odlične junake. Tû so hotli poslednji pot objeti se srbski vitezi; tû so hotli poslednji pot dati drug drugemu vero, da se ne bodo izdajali, da bodo pomagali drug drugemu. Ta večer je hotel knez Lazar izdati tudi poslednje svoje zapovedi o zjutranjem boju. Večerja kneza Lazara je ostala toliko znatna v srbski zgodovini, da se je spominja vsak Srb. Nesloga, ktera se je zametla bila med dva zeta carova, Vuka Brankovića in Miloša Obilića, urodila je mnogo zlega prvi pot ta večer. Knez Lazar, zaslušavši Vukovo obrekovanje proti Milošu, vrgel mu je javno med večerjo izdajniške njegove namere v oči; Miloš, ktere ga je bilo očitjanje razdražilo, šel je v turški stan, razparal je turškega cara Murata, opral je za-se madež, s katerim ga je Vuk hotel osramotiti. Toda hrabro in odlično delo junaškega Miloša ni urodilo dobrega plodú.

Napočil je 15. juni, to je, Vidov dan 1389. leta, da vidi preveliko nesrečo srbskega naroda. Obe vojski vstavite se v red; vojvodi so bili vsak na svojem mestu; srbski junaki so slušali zapovedi svojega cara; Miloša in njegovih pobratimov ni bilo v vojski in pred vojsko; vsak je mislil, da je resnica, kar je Vuk o Milošu govoril, in tako je, predno se je začela borba, obvladalo v Srbii neko nezaupanje. Miloš, najhrabriši srbski junak in najpripravniši njihov vojvoda, odšel je, da izdá svoje brate, svojega cara, svoj narod, — tako se je mislilo. Vojska je v Miloša mnogo upanja imela, sedaj jej je pa vse upanje splavalo po vodi. Miloš, pod čigar vodstvom so Srbi mislili zmagati Turke, postal je sedaj njihov neprijatelj! — Pri teh zares neugodnih okoliščinah, razvil je knez Lazar največo delavnost. On je povsod bil; vse je ohrabroval, in v vse je vlival upanje in moč; vse je opominjeval njihovih svetih dolžnosti, in tako je vso vojsko pripravil za odsodno borbo.

Boj se začne, strašen boj med dvema silnima in junaškima vojskama. Turki razsrdeni za tegadel, da jim je od djaurske (kristjanske) roke poginil njihov paša, kakor divji volkovi napadejo Srbe, ki so se branili, kakor oroslani, ker jih je navduševala ljubezen do naroda, do vere, do očetnjave, ker so se borili za življenje in na smrt, ker so se borili za svojo svobodo. Silni vojaki padajo z obeh strani, — sila sili ne odstopi, mislil bi človek, da so to vzdane mašine, ktere, nepremakniviši se s svojega mesta, spuščajo strele in kopje, in sekajo z meči.

Čez nekoliko ur silovite borbe začne turška vojska popuščati srbski hrabrosti, redovi turške vojske začno se razredovati, novi turški napadi so bili odbiti z vso hujo silo; zmaga se je nagnila na srbsko stran. Srbi so se začeli radovati srečnemu svojemu dnevu.

Pravo velé narodne srbske pesmi: „kjer je sreča, ondi tudi je nesreča.“ Trije neugodni slučaji so zbunili skoraj v eni in isti mah srbsko vojsko. Nova, neutrudena turška vojska začne napadati Srbe, ki so že res trudni bili po dolgi borbi, ali oslabeledi še niso bili. Ko

vidi knez Lazar to nevarnost, skrbí z vse večo gorečnostjo, da se red obdrži v srbski vojski. Hudo napadajo Turki Srbe, ali srbsko junaštvo prisili jih sopet in sopet odstopiti. Napadi se ponavljajo, in ne zna se, ktera stran bode zmogla. Srbi gledajo svojega kneza, kakor jarko solnce, njegova hrabrost daje srbski vojski nove sile. Hipoma pa zmanjka Srbom kneza, in v tem hipu je nemir in nered v srbski vojski. Knez Lazar je bil stopil s svojega utručenega konja, da sede na drugzega odpočitega. Ker Srbi niso znali, kaj bi se bilo s knezom dogodilo, mislili so, da je poginil. Zastonj se je trudil knez red povrniti med Srbi. Presilni turški napadi so se vse bolj ponavljali; Srbom je bilo odstopiti turški prehudi sili.

Toda še bi se bilo moglo Srbom pomagati. Vojska, ktero je videl Vuk Branković, stala je še odpočita za srbsko vojsko. To so bili sami ljuti oklepniki srbski. Da bi bil Vuk v tem trenutji s svojimi konjiki priskočil oslabiljeni ostali srbski vojski na pomoč, Srbi bi se bili iznova ohrabрили, ustavili se, in z novo silo bi bili udarili na Turke, ki so tudi do te dôbe vse svoje sile v borbi potrosili. Težko, da bi bili Turki izdržali novi srbski napad. Vidov dan bil bi dan sreče in slave srbske. Toda osoda je hotla, da ta dan potamni zvezdo srbskega junaštva in srbske slave.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

V Pragi 26. maja. † Imam vam zopet sporočiti o narodnih slavnostih, ki so se tukaj obhajale o sv. Janezu Nepomučanu. Celo leto nima Praga nikoli toliko gostov iz bližnjih in daljnih krajev pod svojo streho, kakor ta dan. Ima pa ta praznik dvojni značaj: cerkveni in narodni. Ko ti popotnik opravi cerkveno obhajilo, tudi rad malo okusi prijetnosti glavnega mesta, ki jih ima posebno te dni dovolj. V narodnem gledišču igra se popoldne in zvečer; muzej česki je celi dan odprt; po trgih postavljeni so ti zverinjaki, panorame in podobne reči; po vrtilih in gostivnicah igrajo godbe, se napravljajo umetni ognji: različna društva ponujajo zabave, koncerte itd. Večih in manjših zabav se ti ne manjka. Prva večja zabava bila je letos v nedeljo 14. maja popoldne na Rohanskem otoku. Bil je velik godben koncert v korist narodnega gledišča. Več tisoč ljudi napolnilo ti je v kratkem času rajski otok sred Vltave. Blizo pri vhodu pod košatim drevesom sedelo nas je nekoliko Slovencev, pomenkovaje se o narodnih zabavah v naši daljni domovini. Bili smo v duhu bolj na Savi, kakor na Vltavi. Tû ti zagledamo med prihajajočo množino tudi ljubljanskega trgovca, ki je bil v opravih ravno v Pragi. Nepopisljivo je bilo naše veselje. Pozvemo ga med se in do poznega večera zabavljali smo se v radostnih pogovorih o naši domovini. V pondeljek, na predvečer deželnega patrona, sebralo se je, kakor vsako leto, mnogo tisoč ljudi na bregovih, otocih, in na ladijah okoli mosta, kjer je podoba sv. Janeza. Na strelskem otoku igrate ste že popoldne dve godbi, pevsko društvo „Hlahol“ je pa prepevalo prekrasne narodne zборе. Proti večeru bile so na mostu slovesne večernice, po večernicah pa so doneli zvonovi in grmeli topovi na čast deželnemu patronu. Rakete, bengalski ogenj in magnezijska luč zabavljali so dolgo časa neštevilno množico gledavcev. Poslednjič priveslajo pred stari Karlovi most v pre mnogih ladijah bujni „Sokoli“ z gorečimi bakljami v rokah in za njim pevsko društvo „Hlahol“ prepevaje harmonične česke pesmi; z otoka so pa doneli veličastni glasovi našega „Napreja.“ Na dan sv. Janeza opoldne priredila je „umělečka beseda“ v žofinski dvo-

Zabavno berilo.

Obrazi iz zgodovine slovanske.

Kosovo polje ali pogin srbskega carstva.

(15. junija 1389. leta.)

(Konec.)

Vuk Branković, namesti da bi bil pohitel na bojno polje, začne s Kosovega umikati se s svojo vojsko, in zavede jo k gori Golii, in zapusti Srbe v poslednjih silah. Turki nadvladajo srbsko vojsko, in začnejo goniti jo po polji Kosovem. S to bitevjo so Srbi izgubili svojo svobodo in nezavisnost. Vuk Branković je izkopal grob srbski državi; tisoč najodličnejših srbskih junakov je poginilo v tej bitvi, cvet srbskega plemenstva je padel ondi. Srbi, oropani svojega vojvoda, niso se mogli upreti neizmerni turški sili, ktera je od dne do dne vse večja in večja prihajala, dokler se ni nazadnje toliko zveksala, da je poplavela vse zemlje od črnega in od jadranskega morja do samega velikega mesta Beča (Dunaja). Od kosove bitve je ostal Vidov dan znaten, al vrlo tužen spomin v srbskem narodu; vsak Srb se ga spominja in izdihuje nad nesrečo, ktera je Srbe dosegla zavoljo njihove nesloge. V kosovi bitvi sta poginila dva slavna cara: srbski knez Lazar in turški Murat, in s tem je dan 15. junija 1389. leta dobil še tužnišo važnost. Prav je pel naš odlični pesnik:

„Srbsku slavu, srbsku hrabrost,
Srbsko ime, srbsku znatnost,
Sve proguta Vidov dan!“

Po kosovi bitvi je nastopil turško carstvo Bajazid, ki je z despotom Visokim Štefanom, sinom kneza Lazara, in z njegovo materjo, knezinjo Milico, utrdil mir. Srbija je izgubila dosti zemlje, Štefan pa se je moral obvezati, da bode Bajazidu pomagal s svojo vojsko vselej, kadar bode treba. Mileva, Štefanova sestra, in Miličina najmlajša hči, postala je žena Bajazidova, — bila je žrtva za blagor očetnjave.

Od te dôbe so Srbi prelivali svojo kri v turških vojskah, slabili so svoje sile, trosili svoje blago, dokler nazadnje niso osiromašili in tako silno onemogli, da so, izgubivši svoje despote in z njimi tudi poslednjo senco svoje svobode, v vsem padli pod turško oblast. Črnogorci so s težko muko obdržali staro svojo svobodo, vsi ostali Srbi pa so padli pod težki jarem.

Z začetkom sedanjega veka je začelo ostalim Srbom sijati solnce nove svobode; z ustankom hrabrega Kara Gjorgja ali črnega Jurja, končno pa so se osvobodili pod vladu kneza Miloša Obrenovića.

O boji na kosovem polji ima srbski narod nekaj vrlo lepih pesem, ktere je treba, da jih znajo vsi Srbi in tudi drugi Slovani. Kosovo je tužno groblje srbske slave in srbskega junaštva. Ni čuda, da se srbski narod z žalostjo spominja krvavega boja na njem, kjer se je začelo srbsko robovanje, ktero je trajalo več sto let. Čuda, da pesmi „o boji na Kosovem polji“ ne prepevajo Srbi okoli Kosovega, ampak oni iz Hercegovine in iz Črne gore. Kosovski Srbi ne znajo pesmi o krvavem kosovskem boji; oni so ohranili samo žalostne pripovedke o nesreči, ktero je srbska vojska našla na kosovem polji; oni kažejo mesto, kjer je bil najhuji boj, kamenje, ktero kaže, kako je skakal Miloš Obilić po kopji, ko so mu Turki ubili konja; oni so v živem spominu ohranili kosovske dogodbe, ktere pripovedujejo, kakor da bi se bile dogodile včeraj ali pa ne davnej.

Znano je, da so se Srbi hrabro borili na kosovem polji, in da niso zato z bojišča pobegnili, ker so obležali neizmerni turški sili, ampak nesloga in zavist

ste prinesli nesrečo na srbski narod, prinesli ste propad srbskega carstva. Narodni pesnik je iz prepričanja znal, da se je car Murat zdvojil s knezom Lazarom, pa zato tukaj odlomek narodne pesmi, kakor on misli, zakaj se je začel boj na Kosovem:

Car Murate u Kosovo pade,
Kako pade, sitnu knjigu piše,
To je šalje ka Kruševcu gradu,
Na koleno srbskom knez Lazaru:
„Oj Lazare od Srbije glavo!
Nit je bilo, niti može biti:
Jedna zemlja a dva gospodara;
Jedna raja, dva harača daje;
Carovati oba ne možemo.
Več mi pošlji ključe i harače,
Zlatne ključe od svijeh gradova,
I harače od sedam godina;
Ako li mi to poslati nečeš,
A ti hajde u polje kosovo,
Da sabljama zemlju dijelimo.“

(Vuk II. 309.)

Znal je narodni pesnik tudi to, da je zavoljo nesloge in zavoljo razdora med vojvodoma trpela srbska vojska na Kosovem, al vso nesrečo, ktero je srbski narod na Kosovem našel, izvel je iz nepremeljive volje božje, predstavlja, da je po osodi vse odredeno bilo, kar se je na Kosovem dogodilo. Škoda, neizmerna škoda, da so se od nekdanjih kosovskih pesem ohranili v narodu samo neki odlomki; najverjetniše pa je, da je večina pesem že vsa pozabljena. Št.

Dopisi.

Iz Zagreba 2. junija. Nr. 11. — Kraljevi reskripti o izbornem redu in o pozvanji deželnega zbora so bili tukaj nekako mlačno sprejeti. *) Al to ni nikakoršno čudo. Psiholog bo zmirom bolj hvalil hladnokrvno, premišljeno početje, kakor pa hudourni, ki le podira, zida pa ne. O kandidatih se še nič gotovega ne čuje; stranka čaka stranke, pa nobena noče, da prva prične. Da je prihodnji naš zbor velike važnosti, to vsaki čuti, — pa saj je bil tudi zbor 1861. leta velike važnosti; al koliki je bil njegov uspeh! Upajmo, da se bodo zaključki letošnjega zbora bolj uvažili, kakor so se oni od zbora 1861. leta. — Preseljevanje Bosnjakov v Slavonijo in Hrvaško je zopet prav živo. Poslednjih deset mesecev se je več Bosnjakov preselilo, kakor poprej celih deset let. Samo aprila meseca jih je preko 1700 čez Savo prišlo. Pod Metternihom so grajščinski oskrbniki déli, da ima kmet bojda devet kož, in da, če se mu vseh devet sleče, mu čez noč deseta izraste. Če je to res, mora pač že velika stiska biti, če se posestnik odloči, da zapusti kočišče in ognjišče svoje. Po zapuščenih vaséh se pa naseljujejo Čerkesi in drugi Azijatje. Pri vas se nabirajo denarji, s kterimi se kupujejo zamorčki iz sužanstva, za sužne narode pa na Turškem, ki so nam brati po krvi in po veri, za te nimamo ne enega krajcarja!

„Evropo! zar ne čuješ
Plač ubogih kršćanah!
Al ne mariš i ne haješ
Jer se tiče Slavjanah.“

Od vseh strani se čuje in toguje o veliki suši. Pri nas je ravno taka. Strni so redke in nizke, klasje kratko; koruza, glavna fruga hrvaške dežele, je komaj pet palcev visoka, v mnogih krajih je pa še sejali niso, ker je zemlja za oranje presuha. Samo vinogradi lepo kažejo, ne obetajo ravno preveliko vina, pa kolikor ga bo, bode izvrstno. Drugi pot kaj družega.

*) „Domobran“ milo pogreša, da kraljevih pisem niso v hrvaškem jeziku ali preje ali saj v istem času prinesle „Narod. Novine“, ko so ju prinesli nemški dunajski časniki.